

населення на потреби інвестування, відновлення довіри до вітчизняних кредитно-фінансових установ.

5. Фондовий ринок повинен отримати подальший розвиток. Має стати розгалуженішою його інфраструктура, досконалішою – правова база. Формування законодавчої бази фінансових ринків має відбуватися через прийняття кодексу корпоративного управління і нових законів „Про акціонерні товариства”, „Про цінні папери та фондову біржу” тощо.

6. Створити агентство із залучення іноземних інвестицій. У всьому світі такі агентства, кількість яких протягом 80-90-х років минулого століття зростає у 5 разів, є головним інструментом залучення іноземних інвестицій.

У цілому ж в Україні створено всі умови для виведення інвестиційних процесів на європейський рівень. Для цього потрібна лише злагоджена система роботи усіх гілок влади.

1. Послання Президента України до Верховної Ради „Про внутрішнє і іноземне становище України у 2002 році”. – К.: Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України. – 2002.

2. Брыль Р. Инвестиционный аппендикс // Бизнес. – 2003. – № 22. – С.17.

3. Харківська область в 2003 році (Статистичний щорічник). – Харків, 2004.

4. Федоренко В.Г. Инвестознaвствo. – 2-е вид., переробл. – К.: МАУП, 2002. – 408 с.

Отримано 28.12.2005

УДК 330.341.1 : 332.12

І.Г.ОНИЩУК, канд. екон. наук

НДІ „Проектреконструкція”, м.Київ

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Досліджуються питання розроблення нових форм ефективного управління територіальними утвореннями та пропонуються шляхи прискорення соціально-економічного розвитку.

Усі негативні чинники розвитку суспільства зводяться в першу чергу до економічних та соціальних. Економічні негативні риси сучасного господарювання в країні характеризуються деіндустріалізацією економіки, її сировинною структурою та все більшою залежністю від зовнішніх чинників, технологічним та інтелектуальним відставанням від розвинутих країн.

У соціальному плані – це зростання бідності населення, різке розшарування суспільства на бідних та багатих, декваліфікація та пау-

перизація робочої сили, високий рівень безробіття.

Необхідність виходу з цього кризового стану нашого суспільства вимагає пошуку нових шляхів управління регіонами, містами і муніципальними утвореннями. Державна політика в останні роки спрямована на поступовий перерозподіл влади, а відповідно і відповідальності за стан соціально-економічного розвитку територій від центральних органів влади до органів місцевого самоврядування. Тому розробка спеціальної програми, що реалізує інноваційні технології, які дозволяють створити надійний механізм соціального та економічного захисту інтересів широких верств суспільства, є важливим і актуальним завданням.

Вивченню проблем, пов'язаних із залученням ресурсів населення і великої кількості дрібних інвесторів, присвячені праці багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених і фахівців. Водночас, дослідженість проблеми формування та управління інвестиційною політикою на рівні територіальних утворень і місцевого самоврядування не відповідає сучасним потребам розвитку територій. Теоретичні основи економічної політики, інвестицій та використання місцевих вільних ресурсів розробляли такі відомі зарубіжні вчені та практики, як Г.Д.Александр, Р.Брейлі, Д.Бейлі, Дж.Кейнс, С.Майерс, Н.Менкью, П.Самуельсон, У.Шарп, Я.Тинберген та ін.

Вагомий внесок у вивчення проблем соціально-економічного розвитку регіонів і міст, залучення інвестицій у місцеву економіку зробили А.Г.Гальчинський, М.С.Герасимчук, М.І.Долішній, С.І.Дорогунцов, В.К.Симоненко, В.Є.Коломойцев, О.В.Кухленко та ін.

Територіальні утворення (ТУ) стають основною ланкою управління, ефективність розвитку яких значною мірою визначається системою управління ними. В таких умовах велике значення набуває інноваційно-інвестиційна діяльність місцевих органів влади та органів самоврядування.

Під територіальним утворенням в офіційних джерелах розуміється міське і сільське населення, кілька поселень, об'єднаних загальною територією, частина поселення, інша населена територія, в межах яких здійснюється місцеве самоврядування, існує місцева власність, місцевий бюджет і виборні органи місцевого самоврядування.

При цьому територіальне утворення – це не просто місце спільного проживання людей. Воно об'єднує спільноту в систему, яка складається з різних елементів (економіка, культура, політика, екологія), пронизану соціальними відносинами, функціонування яких спрямовано на досягнення основної мети – зростання якості життя кожної людини.

Усі елементи цієї системи ТУ перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємозалежності. Ігнорування хоча б одного з них призводить до деградації всієї системи, супроводжується тяжкими соціальними, економічними та політичними наслідками.

Світовий досвід свідчить, що основними функціями органів місцевого самоврядування при управлінні комунальною власністю є: встановлення загального порядку управління і різних муніципальних норм; розвиток комунальної банківської та фінансової систем; планування забудови міст і регулювання землекористування; забезпечення функціонування громадського транспорту; будівництво дешевого комунального житла; забезпечення функціонування закладів соціальної інфраструктури; координація діяльності підприємств, установ і організацій різних форм власності з питань забезпечення життєдіяльності населення, збалансованого економічного і соціального розвитку відповідної території. З огляду на потребу виконувати перелічені функції, місцеві органи влади стали власниками відповідної матеріальної бази. Місцеве самоврядування, яке включає правові, організаційні та фінансово-економічні спрямування, є інститутом публічної влади і розглядається як ефективний метод здійснення державних функцій за допомогою територіальних громад [1].

Залучення населення до проблем розвитку інфраструктури території, її благоустрою, утримання житлового фонду та інших споруд, охорони навколишнього середовища, здійснення заходів щодо покращення діяльності шкіл та дитячих садків, оздоровчих та культурно-спортивних закладів, надання допомоги інвалідам та соціально незахищеним жителям – з цього починається подолання кризи та соціально-економічний розвиток міста та регіону.

Пошук якісно нових механізмів управління, зокрема ефективного управління територіальними утвореннями, сприяв би зростанню економічного потенціалу та життєзабезпечення населення.

Спеціалісти порівняно давно звернули увагу на роль місцевого самоврядування як ефективного, демократичного елемента функціонування державної влади, збереження певного простору для активності та ініціативи індивідів і груп, протистояння жорсткій регламентації соціальних відносин, яка насаджується адміністративною “верхівкою”. Уже в XIX ст. проблематика місцевого самоврядування стала предметом спеціального вивчення як у Західній Європі, так і в Росії.

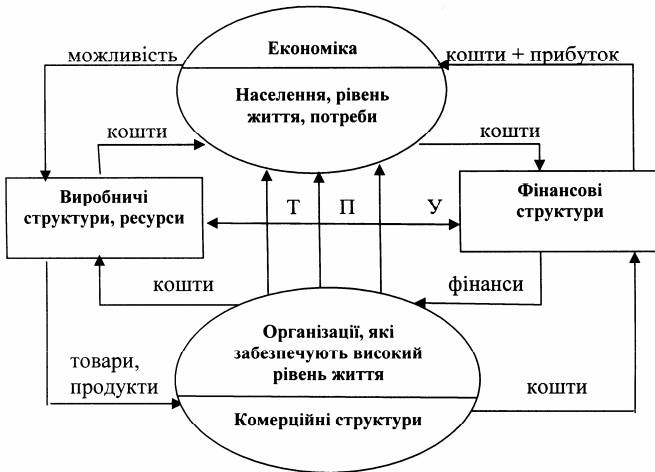
Проте більшість авторів лише торкаються проблеми управління територіальними утвореннями. Аналіз окремих аспектів проблеми, що розглядається – територіального планування, управління регіональними програмами соціально-економічного розвитку надзвичайно важли-

вий, потребує проведення глибокого і комплексного дослідження, що ґрунтується на єдиній методологічній концепції управління територіальними утвореннями.

Оцінюючи загалом стан наукової розробленості проблем управління територіальними утвореннями, можна констатувати, що їхнє недостатнє теоретичне осмислення призводить до того, що ухвалюються малоефективні рішення з відповідних питань, а це, у свою чергу, спричиняє соціально-економічну напруженість в регіонах [2].

Теоретичні основи моделі організації та управління соціально-економічним розвитком території, міста чи регіону ґрунтуються на тому, що свою економічну діяльність людина здійснює не ізольовано, а в суспільстві. Ця взаємодія людей вимагає певних методів господарювання та управління для того, щоб спільними зусиллями вирішити проблеми та підвищити якість свого життя [3].

Серед структурних елементів системи місцевого самоврядування особливо відзначимо роль економіки як складної самостійної сфери, що виконує провідну роль в життєдіяльності населення. Структура економічної сфери дає уявлення про взаємозв'язки її елементів, кругообіг фінансів, товарів і послуг, які забезпечують життєдіяльність населення (рисунок).

Структура економіки територіального утворення
(Т – товари; П – послуги; У – управління)

Можна зробити висновок, що муніципальні, або територіальні спільноти стають суб'єктами управління. Водночас кожній людині

необхідно оволодіти якісно новими знаннями, навчитися користуватися ними на практиці. Без цього вихід з кризи для окремого індивіда і країни загалом вкрай утруднений. Важлива частина знань належить до сфери інноваційної діяльності та управління розвитком територій, до освоєння науки і мистецтва муніципального менеджменту.

Економічний розвиток ТУ означає рух від примітивних економічних стадій до більш складних: від виробництва простих товарів, продуктів харчування та різноманітних послуг до продукції з високорозвиненою технологією виробництва і високим рівнем обслуговування.

Досягати цієї мети можливо лише за умови створення інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки ТУ.

Початковою ланкою моделі інвестиційного розвитку, ефективної реалізації нової продукції стає інноваційний проект, який представляє собою систему взаємообумовлених і взаємопов'язаних ресурсами, термінами та виконавцями заходів для реалізації нового інноваційного продукту.

Розвиваючи цю тезу, зазначимо, що інвестиційний проект інноваційної направленості – це набір документів, необхідних для виробництва нових видів товарів і послуг на діючому чи створюваному новому виробництві. Такий проект включає програми дій, головні фінансові результати, економічні показники, які оцінюють масштаби та результати інновацій на перспективу. Тобто інноваційний проект (план) – це система організаційно-правових і фінансово-економічних складових, необхідних для організації інноваційного розвитку як окремого підприємства, так і комплексу господарюючих суб'єктів територіального утворення.

Інноваційність ідеї проекту полягає в розробці та впровадженні нової методики та механізму, які дозволили б відповідним місцевим органам самоврядування на регіональному, обласному, міському, районному та селищному рівнях, а також управлінням і відділам держадміністрацій залучати широку громадськість, громадські структури і громадян – власників житла, до управління, визначення та вирішення пріоритетних соціально-економічних проблем громади, що підвищить рівень безпосередньої участі громадськості у здійсненні місцевого самоврядування.

Унікальність проекту для нашої країни полягає в тому, що програма реалізації інноваційного механізму реформування житлово-комунального господарства на міському та районному (у місті) рівнях на Україні впроваджується вперше.

Головна мета проекту полягає в реформуванні житлово-комунального господарства міста через створення нового конкурент-

ного середовища, основою якого стануть об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) та приватні підприємства по наданню комунальних послуг.

Реалізації цієї мети сприятимуть такі чинники: наявність достатньої законодавчої і нормативно-технічної бази та документації; концентрація в одній структурі приватної та муніципальної власності; демократичні колективні методи та технології управління власністю і діяльністю; широкий громадський контроль за економним, раціональним використанням грошових коштів, паливно-енергетичних ресурсів, води, ощадливим відношенням до майна та власності; можливість сконцентрувати і спрямувати значні грошові кошти на ремонтно-відновлювальні роботи, установку загальнобудинкових приладів обліку витрат води, теплової енергії тощо.

Мультиплікативний ефект досягається за рахунок того, що у разі успішної реалізації проекту досвід його впровадження буде поширений на весь житловий фонд міста, а також переданий в інші регіони України.

Поєднання інноваційних інструментів у ході реалізації проекту надасть можливість ефективного використання бюджетних коштів та залучених до реалізації проекту коштів учасника проекту.

Конкретним місцевим “власником” результатів проекту стане територіальна громада міста, міська рада, асоціація об'єднань співвласників багатоквартирних будинків та їх мешканці.

Створені органи самоорганізації населення (ОСББ та їх асоціації) разом з міською радою, органами місцевого самоврядування та організаціями-партнерами забезпечать подальшу діяльність по реформуванню житлово-комунального господарства міста, братимуть участь у реалізації інших проектів і вирішенні пріоритетних проблем.

Створення конкурентного середовища в житлово-комунальній сфері міста приведе до зменшення соціальної напруги, підвищить рівень соціального партнерства і довіри до органів місцевого самоврядування.

Яскравим прикладом ефективності реалізації інноваційного проекту на рівні територіального утворення є проект самодостатнього двору на базі створення та організації роботи дворового комплексного пункту з надання житлово-комунальних та інших послуг мешканцям будинків.

Відомо, що майже у всіх населених пунктах України житлово-комунальні послуги дотаційні, технології та обладнання застарілі та понад витратні, організація надання послуг та система управління в цій сфері не відповідають умовам ринкової економіки та потребують

реформування. Житлово-комунальна реформа в країні стає першочерговим завданням місцевого та регіонального розвитку.

Складові проблеми ефективного, якісного, повного за обсягом та відповідно платоспроможності населення комунального обслуговування знаходяться переважно у площині державної політики і пов'язані із загальним ростом економіки країни. Водночас недостатньо ефективно використовуються можливості місцевих органів влади, організацій самоврядування територіальних утворень щодо впровадження відомих та нових інноваційних проектів, створення привабливих умов для інвестицій, залучення інвесторів та населення до вирішення зазначених проблем.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що метою реалізації інноваційної моделі інвестиційної політики є формування інноваційної моделі розвитку регіону.

Інноваційну модель розвитку регіону можна охарактеризувати як процес структурного вдосконалення регіональної економіки, що досягається переважно за рахунок практичного використання нових знань для зростання обсягів суспільного виробництва, підвищення якості суспільного продукту, зміцнення конкурентоспроможності економіки регіону та прискорення соціального прогресу в суспільстві.

Удосконалення правового забезпечення інвестиційної діяльності, розвиток інноваційної інфраструктури, формування механізмів взаємодії організаційних, фінансових, природних, інформаційних, інтелектуальних, інноваційних, політичних та інших ресурсів для досягнення синергетичного ефекту розвитку суспільства, які об'єднані в регіональні програми розвитку, складають основні елементи інноваційної моделі інвестиційної політики регіону.

Серед основних елементів інноваційної моделі розвитку економіки регіону ключове значення мають:

Система продукування наукових знань та інновацій. Нова модель організації науки повинна стати менш централізованою і відомче регламентованою, більш динамічною і залежною від потреб соціально-економічного розвитку. Необхідне раціональне використання встановлених законодавством стимулів розвитку науки та інновацій, збільшення їх фінансування.

Система комерціалізації і використання наукових знань та інновацій. Орієнтирами її розвитку є стимулювання венчурних інвестицій, залучення в інноваційний процес заощаджень населення, створення регіональних стандартів стимулювання інновацій, технопарків та інших інноваційних структур.

Система освіти, підвищення кваліфікації кадрів. Метою її роз-

витку є зростання якості робочої сили та ефективності використання освітнього потенціалу регіону, формування інноваційної культури суспільства, заохочення попиту на інновації.

Система інформаційного забезпечення інноваційного розвитку. Визначальним є зростання випереджаючими темпами питомої ваги підприємств і організацій, що створюють, обробляють і впроваджують інформацію у всі сфери регіональної економіки.

Система управління інноваційним розвитком, який повинен передбачати формування науково-технологічних та інноваційних пріоритетів на основі прогнозно-аналітичних досліджень формування сучасної науково-інноваційної інфраструктури та організаційно-економічних структур упровадження інновацій, удосконалення системи обліку і статистики науки та інноваційної діяльності, використання програмно-цільового методу управління.

Таким чином, важливою умовою реалізації стратегії інноваційного розвитку є переорієнтація регіональної політики з фінансової донорської підтримки окремих підприємств і виробництв на створення привабливих умов і середовища перш за все для інвестування інноваційної діяльності та впровадження інновацій.

1.Геєць В.М. Економічні передумови стабільного соціального розвитку в середньостроковій перспективі // Економіка і прогнозування. – 2002. – №2. – С.9.

2.Город, регион, государство: проблемы распределения полномочий // НАН Украины. Институт экономико-правовых исследований. – Донецк: ООО «Юго-Восток, ЛТД», 2003. – 434с.

3.Новикова І.В. Інноваційні моделі економічного розвитку // Проблеми науки. – 2000. – №10. – С.36-41.

Отримано 12.12.2005

УДК 69.003 : 658 : 15

П.Т.БУБЕНКО, д-р екон. наук, Т.І.СВІТЛИЧНА,
А.Ю.МАРТИНОВА, Д.В.БУТНІК

Харківська національна академія міського господарства

МІНІМІЗАЦІЯ ПРОЕКТНИХ РИЗИКІВ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджується комплекс проблем, пов'язаних з визначенням впливу фактору ризиковості впровадження інвестиційно-інноваційних проектів у діяльність промислових підприємств. Розроблено і запропоновано механізм визначення ризиків від реалізації таких проектів на основі мінімізації рівня видатків на весь життєвий цикл окремого проекту.

Активний розвиток ринкових відносин у господарському комплексі України спонукає до формування усіма суб'єктами виробництва